

สภาวะของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กใน จังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต

Nature of Micro and Small Hotel and Restaurant in Trang, Krabi and Phuket

Suchart In-klam

Rajamangala University of Technology Srivijaya

บทคัดย่อ

สถานภาพของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็ก ในจังหวัด
ตรัง จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดำเนินการศึกษาในพื้นที่จังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่
และจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการดำเนินของธุรกิจสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาด
ย่อมและขนาดเล็กอยู่อย่างหนาแน่น เก็บข้อมูลจากเจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาด
ย่อมและขนาดเล็ก (Micro and Small Enterprises ; MSEs) โดยสถานประกอบการขนาดย่อมและเล็ก
มีบุคลากร 1-9 และ 10-19 คน ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 170 ราย สุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง
แบบสัดส่วนชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) และ กำหนดตัวอย่างใช้การกำหนด
แบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ ในปี 2554
จำนวน 1 ครั้ง

เจ้าของสถานประกอบการ MSEs ของโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง
40-49 ปี ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนในอำเภอและจังหวัดเดียวกับที่ตั้งของสถานประกอบการ จบการศึกษา
ระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี โดยมีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานปัจจุบัน
12 ปี และประสบการณ์ทำงานทั้งหมด 20 ปี เจ้าของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารเคย
เป็นลูกจ้างมาก่อน ความเป็นอยู่ของเจ้าของ MSEs ของโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่ดี
ขึ้นเมื่อมาประกอบกิจการ ที่ตั้งของ กิจการส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาล โดยใช้โรงแรมและภัตตาคารเป็น
สถานประกอบการและที่พักอาศัยด้วย การกระจายอายุของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคาร
เป็นลักษณะ U-shape

เมื่อเริ่มกิจการของ MSEs โรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่จดทะเบียนพาณิชย์ตั้งแต่เริ่มกิจการ
เงินลงทุนเมื่อเริ่มกิจการประมาณ 100,001-500,000 บาท แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้เริ่มต้นกิจการส่วนใหญ่
ใช้เงินส่วนตัวเป็นแหล่งเงินทุนหลักเมื่อเริ่มกิจการ รองลงมาใช้เงินของสมาชิกในครอบครัวหรือญาติ
และเงินกู้ในระบบ โดยใช้เงินหมุนเวียน 100,001-500,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่เคยกู้เงินโดยกู้เงินจาก
สถาบันการเงิน ผลการดำเนินกิจการของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารมีผลการดำเนินงาน
แบบพออยู่ได้ ขณะที่เพียงร้อยละ 31 มีกำไรมาโดยตลอด การรวมกลุ่มของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรม
และภัตตาคารยังมีการรวมกลุ่มกันน้อย

คำสำคัญ : โรงแรมและภัตตาคาร ธุรกิจขนาดย่อมและเล็ก จังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ จังหวัดภูเก็ต

Abstract

The study aimed to investigate the status of micro and small hotels and restaurants in Trang, Krabi, and Phuket, in order to improve and develop effective hotel and restaurant business. This study employed survey research methodology conducting in Trang, Krabi and Phuket. The data were collected from 170 micro and small hotel and restaurant owners. They were selected using proportional stratified random sampling and simple random sampling. The interview was conducted in 2010.

The results revealed that most of the owners were 40–49 years-old men. They were from the same district and province of their business location. They held a bachelor's degree and got more than 10 years of working experiences which was related to their current job for 12 years and whole working experiences for 20 years. They had a better life after owning their own business. The business was mostly located in municipal areas. The U-shaped age distribution of the businesses was found.

Most hotels and restaurants were registered since the business was started. It was started with 100,001–500,000 baht investment which was from personal finance, family or relatives, and bonds payable, respectively. There was 100,001–500,000 baht per month in circulation. The business result was fair and only 31 percent of the business continuously made a profit. In addition, the business collaboration among micro and small hotels and restaurants was low.

The suggestions were that 1) there should be a training course for business owners; and, 2) the business owners should be encouraged to participate in business network.

Keywords : hotel and restaurant, micro and small enterprises, Trang province, Krabi province, Phuket province

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้แก่ประเทศไทยเป็นจํานวนมหาศาล เช่นในปี พ.ศ. 2546 ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติถึง 323.4 พันล้านบาท มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ 9.95 ล้านคน โดยประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากในแง่ของการสร้างรายได้ (Wiriyacosol, U., 2005, p.1-1) ซึ่งการประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นที่พักแรมและร้านอาหารในปัจจุบัน นับว่ามีการขยายตัวและเจริญก้าวหน้าไปอย่างมาก เห็นได้ชัดจากโครงการก่อสร้างอาคารที่พักแรมและร้านอาหารในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่กระจายตัวไปทั่วในประเทศไทย

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าการประกอบการธุรกิจที่พักแรมและร้านอาหารในประเทศไทยนั้น ประกอบด้วยลักษณะแตกต่างกันกล่าวคือ ขนาด รูปแบบ และประเภท โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้มุ่งเน้นเฉพาะธุรกิจที่พักแรมและร้านอาหารขนาดย่อมและขนาดเล็ก (Micro and Small Enterprises; MSEs) โดยถ้าหากพิจารณาจากแง่มุมของการประกอบการของกิจการขนาดย่อมและขนาดเล็กถือว่าการดำเนินกิจการของกิจการขนาดย่อมและขนาดเล็กนับเป็นหัวใจของเศรษฐกิจแบบพอเพียง เนื่องจากมีขนาดเล็ก ใช้ทุนไม่มาก ใช้ต้นทุนเชิงเทคโนโลยี ความรู้การบริหารจัดการไม่มากหรือซับซ้อนเท่ากิจการขนาดใหญ่ เริ่มกิจการได้ง่าย (Easy Entry) และเสี่ยงน้อยต่อการแปรปรวนทางเศรษฐกิจ และเป็นกิจการที่สามารถปูพื้นไปสู่กิจการที่ใหญ่ขึ้นได้ภายหลังที่สร้างสมประสบการณ์ทางธุรกิจมากขึ้น นอกจากนี้แล้วในแง่ของการกระจายความเจริญทางอุตสาหกรรมไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ของประเทศ การประกอบการขนาดย่อมและขนาดเล็กจะมีความได้เปรียบด้วยลักษณะต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นจึงสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (Thailand Development Research Institute, 2007) ด้วยเหตุนี้การประกอบการขนาดย่อมและขนาดเล็กจึงเป็นเครื่องมือต่อสู้กับความยากจนในประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก (Liedholm & Mead, 1999) สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของไทยด้วยเช่นกัน

ภาคใต้ของประเทศไทย ถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์หลักทางด้านอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องมีอัตราการเติบโตทุกๆ ปี แม้ว่าธุรกิจดังกล่าวได้ชะลอการขยายตัวเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจของโลก ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง อย่างไรก็ตามสิ่งก่อสร้างและความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ นับเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันความเจริญรุ่งเรืองของธุรกิจเหล่านี้ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคาร ซึ่งนับเป็นหัวใจหลักของอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว ธุรกิจที่พักแรมและธุรกิจภัตตาคารเป็นธุรกิจที่มีความเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญควบคู่ไปกับการดำรงชีพของมนุษย์ สอดคล้องกับกรมธุรกิจการค้ากล่าวไว้สรุปได้ว่า อาหารเป็นปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการมีชีวิตอยู่ ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น ธุรกิจภัตตาคารร้านอาหารในประเทศไทยจัดเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพสูงเนื่องจากอาหารไทยได้รับความนิยมจากทั่วโลกจนติดอันดับ 1 ใน 4 อาหารยอดนิยม โดยพบว่าในภาคใต้มีธุรกิจภัตตาคาร ร้านอาหารของนิติบุคคลจํานวน 2,513 ราย คิดเป็นร้อยละ 23 มีมูลค่าทุนจดทะเบียน 9,859 ล้านบาท เนื่องจากภาคใต้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และจากข้อมูลของการวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดภูเก็ต ได้ทำการเปรียบเทียบสภาวะเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวปี 2553 – 2555 สามารถสรุปได้ว่า ในปี 2554 นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง จํานวน 830,981 คน มีรายได้

เข้าจังหวัด 4,926.65 ล้านบาท นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่ จำนวน 2,439,771 คน มีรายได้เข้าจังหวัด 37,646.09 ล้านบาท และมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 8,891,039 คน มีรายได้เข้าจังหวัด 188,822.46 ล้านบาท (Phuket Provincial Statistical Office, 2013, p.4) จะเห็นได้ว่า จังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ จังหวัดภูเก็ต เป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทั่วโลก เพราะเมื่อนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ปัจจัยเบื้องต้นที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้มีความสุขได้ นั่นคือการมีที่พักและอาหารรับประทาน แต่ข้อมูลที่ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารโดยเฉพาะกับธุรกิจขนาดย่อมและเล็กยังมีน้อย จึงต้องทำการศึกษาสภาพทั่วไปของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็ก ในจังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะและแบบแผนการเปลี่ยนแปลงของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็ก ในจังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ตในแง่มุมต่างๆ ดังนี้
 - (1) การจ้างงาน ขนาดเฉลี่ย และการเข้าออกงาน ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของแรงงานที่ใช้และการใช้แรงงาน สภาพการทำงาน สภาพการจ้างงานและคุ้มครองแรงงาน ชั่วโมงการทำงาน รายได้/ค่าจ้าง
 - (2) พฤติกรรมและพลวัตของสถานประกอบการ อาทิ ที่ตั้ง การกระจายตัว การเข้าสู่กิจการ (New Starts) การขยายกิจการ (Expansion ทั้งแนวตั้งและแนวนอน) และการเลิกกิจการ (Closures)
 - (3) การเติบโตของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กจำแนกตามพื้นที่
 - (4) ปัญหาและอุปสรรคของการประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในแง่ของการจ้างงาน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจ้างงานในสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษา
3. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และฐานข้อมูลเกี่ยวกับการจ้างงานในสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะและแบบแผนการเปลี่ยนแปลงของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษา
2. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในแง่การจ้างงานในพื้นที่ศึกษา
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณามาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการจ้างงานในโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษา

4. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการจ้างงานในสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็ก

5. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคตได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดำเนินการศึกษาในพื้นที่จังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการดำเนินของธุรกิจสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กอยู่อย่างหนาแน่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรเป้าหมาย (Target Population) คือ เจ้าของและแรงงานในสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็ก (Micro and Small Enterprises ; MSEs) โดยสถานประกอบการขนาดย่อมและเล็กมีบุคลากร 1-9 และ 10-19 คน ตามลำดับ จำนวนสถานประกอบการในพื้นที่ศึกษาใช้ข้อมูลของสำนักงานประกันสังคม ณ เดือนธันวาคม ปี 2553 โดยมีจำนวนของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารทั้งหมด 1,037 ราย 2) ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Size) ใช้สูตรในการคำนวณหาขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ (Parel et al., 1973, p. 13) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น ณ ระดับร้อยละ 95 Estimated Proportion (p) ร้อยละ 50 และ ค่าความคลาดเคลื่อน (e) เท่ากับร้อยละ 3.5 ได้จำนวนตัวอย่าง 170 ราย 3) การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) (ตารางที่ 1) และ 4) กำหนดตัวอย่างใช้การกำหนดแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างเจ้าของและแรงงานในสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็ก จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	ประชากร (ราย)	ตัวอย่าง (ราย)
ตรัง	262	43
กระบี่	329	54
ภูเก็ต	446	73
รวม	1,037	170

ประชากรและตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำการสำรวจเฉพาะสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กที่อยู่ในระบบประกันสังคม เนื่องจากในการสำรวจตัวอย่างจำเป็นต้องมีกรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) ที่ชัดเจน ซึ่งข้อมูลสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กที่จดทะเบียนกับสำนักงานประกันสังคมนับเป็นกรอบตัวอย่างที่ดีในการสำรวจ และเอื้อต่อการศึกษาเชิงลึกที่เน้นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษา และข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจตัวอย่างเพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจนของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กและการจ้างงาน

ในสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องจำกัดขอบเขตประชากรที่ศึกษาให้เหมาะสม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจได้แก่ (1) เจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษา (2) แรงงานในสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษา (3) ตัวแทนจากหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากจังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานประกันสังคม สถิติจังหวัด หอการค้า สมาคมโรงแรม สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว สถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคาร

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเอง โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน ข้อมูลที่จัดเก็บประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของเจ้าของและแรงงานในสถานประกอบการ และ 2) การเติบโตของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage)

สรุปผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของเจ้าของกิจการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและเล็ก การเริ่มต้นกิจการ เจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กส่วนใหญ่เริ่มกิจการเอง โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 80 ของทั้งหมด รองลงมารับช่วงต่อจากครอบครัว (ร้อยละ 15) และซื้อหรือเช่ากิจการต่อ (ร้อยละ 5) อายุของเจ้าของกิจการ เจ้าของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารในพื้นที่ศึกษามี

ภูมิลำเนาเดิมของเจ้าของกิจการ MSEs ของโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นคนในอำเภอและจังหวัดเดียวกับที่ตั้งของสถานประกอบการคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 58 ของทั้งหมด รองลงมาจากจังหวัดอื่น และต่างอำเภอร้อยละ 27 และ 15 ของผู้ประกอบการทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 57) และอายุระหว่าง 40-49 ปี (ร้อยละ 32) รองลงมาอายุ 50-59 ปี, 30-39 ปี (ร้อยละ 25 และ 24 ของผู้ประกอบการทั้งหมด ตามลำดับ) การศึกษาของเจ้าของกิจการส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39 ของทั้งหมด รองลงมาคือมัธยมศึกษา ประถมศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี และอื่นๆ (อนุปริญญา อาชีวศึกษา ไม่เรียนหนังสือ) (ร้อยละ 16, 13, 13 และ 19 ของผู้ประกอบการทั้งหมด ตามลำดับ)

สถานภาพเดิมของเจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กที่เคยทำธุรกิจอื่นมาก่อนร้อยละ 39 รองลงมา เคยเป็นลูกจ้างมาก่อนร้อยละ 37 มีข้อสังเกตว่าเจ้าของสถานประกอบการที่ไม่เคยทำงานมาก่อนหรือว่างงานสัดส่วนร้อยละ 14 และเพิ่งสำเร็จการศึกษาร้อยละ 10 ของผู้ประกอบการทั้งหมดประสบการณ์ทำงานของเจ้าของกิจการ เจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 51

ขณะที่สัดส่วนของเจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารที่มีประสบการณ์ทำงาน 6-10 ปีและ 1-5 ปีคิดเป็นร้อยละ 24 และร้อยละ 21 ตามลำดับ นอกจากนี้เจ้าของ MSEs ของโรงแรมและภัตตาคารมีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานปัจจุบันโดยเฉลี่ยประมาณ 12 ปี และประสบการณ์ทำงานทั้งหมดโดยเฉลี่ยประมาณ 20 ปี

ความเป็นอยู่ของเจ้าของกิจการที่เคยเป็นลูกจ้างหรือประกอบอาชีพอื่นมาก่อน พบว่าเจ้าของ MSEs ของโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นเมื่อมาประกอบกิจการในปัจจุบัน โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 84 ของผู้ประกอบการทั้งหมด เมื่อแยกเป็นเจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมที่มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นสูงถึงร้อยละ 83 มีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิมร้อยละ 14 และมีชีวิตความเป็นอยู่แย่ลงร้อยละ 3 ของผู้ประกอบการขนาดย่อม ส่วนเจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็กที่มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นสูงถึงร้อยละ 89 มีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิมร้อยละ 9 และมีชีวิตความเป็นอยู่แย่ลงเพียงร้อยละ 2 ของผู้ประกอบการขนาดเล็ก

การฝึกอบรมทางเทคนิคของเจ้าของกิจการ เจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็กที่เคยได้รับการฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ 44 และไม่เคยได้รับการฝึกอบรมร้อยละ 56 โดยเจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมมีสัดส่วนร้อยละ 57 ของผู้ประกอบการขนาดย่อม ขณะที่สัดส่วนของเจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็กที่เคยได้รับการฝึกอบรมร้อยละ 48 และไม่เคยได้รับการฝึกอบรมร้อยละ 52 ของผู้ประกอบการขนาดเล็ก

สถานภาพทั่วไปของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและเล็ก

ที่ตั้งของสถานประกอบการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล โดยสถานประกอบการขนาดย่อม (1-9 คน) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลคิดเป็นร้อยละ 84 ของสถานประกอบการขนาดย่อมทั้งหมด และสถานประกอบการขนาดเล็ก (10-19 คน) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลคิดเป็นร้อยละ 80 ของสถานประกอบการขนาดเล็ก

สถานที่ดำเนินกิจการของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่อยู่ในแหล่งชุมชน โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 81 รองลงมาตั้งอยู่ในตลาด และชานเมือง (ร้อยละ 10 และ 9 ของผู้ประกอบการทั้งหมด ตามลำดับ) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนของสถานประกอบการขนาดเล็กที่อยู่ในแหล่งชุมชนมีสูงถึงร้อยละ 84 ของผู้ประกอบการขนาดเล็ก การใช้สถานที่ประกอบกิจการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่ใช้เพื่อประกอบกิจการและเป็นที่พักอาศัยด้วยพร้อมกัน โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 56 ขณะที่วัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบกิจการอย่างเดียวร้อยละ 44 ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่า MSEs มีลักษณะการประกอบกิจการที่กึ่งครอบครัวมากกว่าครึ่ง

อายุของกิจการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่มีอายุไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมา 6-11 ปี , 11-15 ปี , 16-20 ปี (ร้อยละ 22, 16, 12 ของผู้ประกอบการทั้งหมด ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม

การจดทะเบียนตามกฎหมายของสถานประกอบการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารเกือบทุกแห่งมีการจดทะเบียนพาณิชย์ โดยส่วนใหญ่จดทะเบียนในรูปแบบของกิจการร้านค้าเจ้าของคนเดียว (ร้อยละ 49) รองลงมาเป็นบริษัทจำกัด (ร้อยละ 25) และห้างหุ้นส่วนจำกัด (ร้อยละ 18) แต่เมื่อ

พิจารณาแยกตามขนาดของสถานประกอบการพบว่า สัดส่วนของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมที่จดทะเบียนแบบกิจการร้านค้าเจ้าของคนเดียวสูงถึงร้อยละ 55 รองลงมาคือ บริษัทจำกัด (ร้อยละ 21) และห้างหุ้นส่วนจำกัด (ร้อยละ 15) ขณะที่สัดส่วนของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็ก (จ้างงาน 10-19 คน) ส่วนใหญ่จดทะเบียนบริษัทจำกัด (ร้อยละ 39) รองลงมาคือ กิจการร้านค้าเจ้าของคนเดียว (ร้อยละ 27) และห้างหุ้นส่วนจำกัด (ร้อยละ 27) ส่วนการจดทะเบียนตามกฎหมายของสถานประกอบการเมื่อเริ่มกิจการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่จดทะเบียนพาณิชย์เมื่อเริ่มกิจการ โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 87

เงินทุนที่ใช้ในการประกอบกิจการของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและเล็ก

เงินลงทุนเมื่อเริ่มกิจการ สถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อม (1-9 คน) ส่วนใหญ่ใช้เงินลงทุนเมื่อเริ่มกิจการประมาณ 100,001-500,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25 ของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมทั้งหมด รองลงมาคือใช้เงินลงทุนประมาณ 500,001-1,000,000 บาท (ร้อยละ 18) และ 1,000,001-5,000,000 บาท (ร้อยละ 12) ขณะที่สถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็ก (10-19 คน) ส่วนใหญ่ใช้เงินลงทุนเมื่อเริ่มกิจการ 1,000,001-5,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21 ของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็กทั้งหมด รองลงมาคือ ใช้เงินลงทุนประมาณ 500,001-1,000,000 บาท (ร้อยละ 19) และ 100,001-500,000 บาท (ร้อยละ 17)

แหล่งเงินทุนหลักเมื่อเริ่มกิจการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่ใช้เงินส่วนตัวเป็นแหล่งเงินทุนหลักเมื่อเริ่มกิจการ คิดเป็นร้อยละ 58 ของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารทั้งหมด รองลงมาคือ เงินของสมาชิกในครอบครัวหรือญาติ (ร้อยละ 14) เงินกู้ในระบบ (ร้อยละ 14) เงินลงทุนจากหุ้นส่วน (ร้อยละ 11) และ เงินกู้นอกระบบเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 1) อย่างไรก็ตาม เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคาร แหล่งเงินทุนที่รองลงมาจากเงินส่วนตัวสำหรับสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมคือ เงินของสมาชิกในครอบครัวหรือญาติ คิดเป็นร้อยละ 15 และเงินกู้ในระบบ คิดเป็นร้อยละ 14 ของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมทั้งหมด ขณะที่ แหล่งเงินทุนที่รองจากเงินส่วนตัวสำหรับสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็กคือ เงินกู้ในระบบ (ร้อยละ 14) และ เงินลงทุนจากหุ้นส่วน (ร้อยละ 13) ซึ่งอาจชี้ให้เห็นว่ายิ่งขนาดการประกอบการยิ่งเล็กลงลักษณะการประกอบการยิ่งเป็นเชิงครอบครัวมากขึ้นโดยใช้เงินใกล้ตัวมากกว่าการลงทุนกู้ยืม

เงินหมุนเวียนของกิจการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่ใช้เงินหมุนเวียนประมาณ 100,001-500,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 30 และ 27 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า สถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมที่ใช้เงินหมุนเวียนต่ำกว่า 50,000 บาทต่อเดือนมีสัดส่วนร้อยละ 22 และเงินหมุนเวียน 50,001-100,000 บาทต่อเดือนมีสัดส่วนร้อยละ 19 ขณะที่สถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็กที่ใช้เงินหมุนเวียน 1 ล้านบาทขึ้นไปต่อเดือนมีสัดส่วนร้อยละ 20 และเงินหมุนเวียน 500,001-1,000,000 บาทต่อเดือนมีสัดส่วนร้อยละ 18 และการกู้เงินของกิจการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่เคยกู้เงิน โดยมีสัดส่วนของการกู้เงินจากสถาบันการเงินมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48 และสัดส่วนของการไม่เคยกู้เงินร้อยละ 41 ทั้งนี้ สัดส่วนของการกู้เงินจากคนในครอบครัวและการเคยกู้เงินนอกระบบค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 6 และร้อยละ 3 ตามลำดับ

ผลการดำเนินงานของกิจการ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่ตั้งแต่เริ่มกิจการมาโดยเฉลี่ยมีผลการดำเนินงานแบบพออยู่ได้ คิดเป็นร้อยละ 62 ขณะที่สัดส่วนของกิจการที่โดยเฉลี่ยมีกำไรมาโดยตลอด มีเพียงร้อยละ 32 และสัดส่วนของกิจการที่โดยเฉลี่ยขาดทุนมาโดยตลอดมีเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 3

การรวมกลุ่มระหว่างผู้ประกอบการ การรวมกลุ่มกิจการเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น เพื่อต้องการซื้อวัตถุดิบในราคาถูกลง ใช้เครื่องจักร/โรงเก็บสินค้าร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ มีอำนาจในการต่อรองราคาสินค้า หรือ เพื่อตอบสนองผู้สั่งซื้อสินค้าในปริมาณมากซึ่งกิจการเดียวอาจมีกำลังการผลิตไม่เพียงพอ จากการสำรวจ พบว่า ส่วนใหญ่แล้วกิจการมีการรวมกลุ่มเพียงร้อยละ 27 โดยสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็กมีสัดส่วนของการรวมกลุ่มมากกว่าสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อม (ร้อยละ 32 สำหรับขนาดเล็ก และ ร้อยละ 26 สำหรับขนาดย่อม) โดยรูปแบบการรวมกลุ่มส่วนใหญ่เป็นแบบความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (ร้อยละ 56) รองลงมา ได้แก่ สมาคม (ร้อยละ 26) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 41) นอกนั้นก็เป็นการรวมกลุ่มเพื่อตอบสนองผู้สั่งซื้อสินค้าในปริมาณมาก (ร้อยละ 17) เพื่อการมีอำนาจต่อรองราคาสินค้าเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 16) และ เพื่อสั่งซื้อวัตถุดิบราคาถูกลง (ร้อยละ 15)

เจ้าของสถานประกอบการ MSEs ของโรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 40-49 ปี ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนในอำเภอและจังหวัดเดียวกับที่ตั้งของสถานประกอบการ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี โดยมีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานปัจจุบัน 12 ปี และประสบการณ์ทำงานทั้งหมด 20 ปี เจ้าของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารเคยเป็นลูกจ้างมาก่อนมีสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมาเคยทำธุรกิจอื่นมาก่อน ไม่เคยทำงานมาก่อนหรือว่างงาน และเพิ่งจบการศึกษา

ความเป็นอยู่ของเจ้าของสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดย่อมและขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นเมื่อมาประกอบกิจการในปัจจุบัน

ที่ตั้งของ MSEs ในระบบของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารในจังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่ อยู่ในเขตเทศบาล โดยใช้โรงแรมและภัตตาคารเป็นสถานประกอบการและที่พักอาศัยด้วย

การกระจายอายุของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารเป็นลักษณะ U-shape คือ ในหมวดที่อายุกิจการต่ำ ไม่เกิน 5 ปี มีร้อยละ 22 ในขณะที่กลุ่มที่มีอายุกลางๆ มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 12-16 และ อายุสูง 6-10 ปีและ 21 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนกลุ่มละร้อยละ 22

การจดทะเบียนพาณิชย์เมื่อเริ่มกิจการของ MSEs โรงแรมและภัตตาคารส่วนใหญ่จดทะเบียนพาณิชย์ตั้งแต่เริ่มกิจการ เงินลงทุนเมื่อเริ่มกิจการประมาณ 100,001-500,000 บาท โดยสถานประกอบการโรงแรมและภัตตาคารขนาดเล็ก (10-19 คน) ส่วนใหญ่ใช้เงินลงทุนเมื่อเริ่มกิจการ 1,000,001-5,000,000 บาท ส่วนสถานประกอบการขนาดย่อม (1-9 คน) ใช้เงินลงทุนประมาณ 500,001-1,000,000 บาท แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้เริ่มต้นกิจการส่วนใหญ่ใช้เงินส่วนตัวเป็นแหล่งเงินทุนหลักเมื่อเริ่มกิจการ รองลงมาใช้เงินของสมาชิกในครอบครัวหรือญาติ และเงินกู้ในระบบ โดยใช้เงินหมุนเวียน 100,001-500,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่เคยกู้เงินโดยกู้เงินจากสถาบันการเงิน

ผลการดำเนินงานกิจการของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารมีผลการดำเนินงานแบบพออยู่ได้ ขณะที่เพียงร้อยละ 31 มีกำไรมาโดยตลอด และ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารที่โดยเฉลี่ยขาดทุนมาโดยตลอดมีเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 3

การรวมกลุ่มของ MSEs ของอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคารในพื้นที่ศึกษายังมีการรวมกลุ่มกันน้อย การรวมกลุ่มซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เพื่อต้องการซื้อวัตถุดิบในราคาถูกลง ใช้เครื่องจักร/โรงเก็บสินค้าร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ มีอำนาจในการต่อรองราคาสินค้า หรือเพื่อตอบสนองผู้สั่งซื้อสินค้าในปริมาณมากซึ่งกิจการเดียวอาจมีกำลังการผลิตไม่เพียงพอ โดยรูปแบบการรวมกลุ่มส่วนใหญ่เป็นแบบความสัมพันธ์ส่วนบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ รองลงมารวมกลุ่มเพื่อตอบสนองผู้สั่งซื้อสินค้าในปริมาณมาก การมีอำนาจต่อรองราคาสินค้าเพิ่มมากขึ้น และสั่งซื้อวัตถุดิบราคาถูกลง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดฝึกอบรมให้กับเจ้าของกิจการ MSEs ของโรงแรมและภัตตาคาร
2. ควรส่งเสริมให้เจ้าของกิจการ MSEs ของโรงแรมและภัตตาคารเข้าร่วมเครือข่าย

References

- Allal, M. (1999). **Micro and Small Enterprise Development and Poverty Alleviation in Thailand.** Working Paper 1, Project ILO/UNDP: THA/99/003. International Labour Organization Retrieved from: <http://www.ilo.org/public/english/employment/ent/papers/thai1.htm>.
- Audretsch, D. B., Wiegand, J., & Weigand, C. (2002). The Impact of the SBIR on Creating Entrepreneurial Behavior. *Economic Development Quarterly*, 16(1), 32-38.
- Iqbal, F., & Shujiro, U. (2002). Small Firm Dynamism in East Asia: An Introductory Overview. *Small Business Economics*, 18(1-3), 1-12.
- Jovanovic, B. (1982). Selection and the Evolution of Industry. *Econometrica*. 50(3), May, 649-700.
- Liedholm, C. (2002). Small Firm Dynamics : Evidence from Africa and Latin America. *Small Business Economics*, 18, 227-242.
- Liedholm, C., & Mead, D. C. (1999). **Small Enterprises and Economic Development.** The Dynamics of Micro and Small Enterprises. Routledge Studies in Development Economics. New York.
- Liedholm, C., McPherson, M. A., & Chuta, E. (1994). Small Enterprise Employment Growth in Rural Africa. *American Journal of Agricultural Economics*, 76(5), 1177-1182.
- Nugent, J. B., & Yhee, S. (2002). Small and Medium Enterprises in Korea : Achievements, Constraints and Policy Issues. *Small Business Economics*, 18(1-3), 85-119.
- Okpara, J. O., & Wynn, P. (2007). Determinants of Small Business Growth Constraints in A Sub-Saharan African Economy. *SAM Advanced Management Journal*. Retrieve from <http://www.allbusiness.com/management/4508144-1.html>.
- Paitoonpong, Srawooth., Chalamwong, Yongyuth., Rattanakhomfu, Saowaruj., Rodsomboon, Sujittra., Piewthong-ngarm, Kullapapruk., Thienthong, Anongnuch., et al. (2007). **An In-depth Study on Employment in Micro and Small Enterprises.** Thailand Development Research Institute.
- Parel, C. P., et al. (1973). **Sampling Design and Procedures.** Papers on Survey Research Methodology.
- Phuket Provincial Statistical Office. (2013). **Phuket Provincial Situation Report.** Phuket.
- Yamawaki, H. (2002). The Evolution and Structure of Industrial Clusters in Japan. *Small Business Economics*, 18(1-3), 121-140.